

Про розробку та впровадження ДСПТО у Дніпропетровській області

Нормативно-правова база щодо розробки ДСПТО:

Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 року №1135 «Про затвердження Державного стандарту професійно-технічної освіти»

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 року №886-р «Про схвалення плану заходів, спрямованих на задоволення потреби ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах»

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 року №1396-р «Про внесення змін до плану заходів, спрямованих на задоволення потреби ринку праці у кваліфікованих робітничих кадрах».

Наказ МОН від 19.02.2008 року №108 «Про розробку державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій відповідно до компетенцій»

На виконання постанов Кабінету Міністрів України ПТНЗ Дніпропетровської області впроваджується 186 стандарти (62,4%), з них ПТНЗ області II-III рівня атестації впроваджують 111 стандарти (59,6% від загальної кількості в області), в ПТНЗ I рівня атестації ведеться професійне навчання майже за 174 державними стандартами професійно-технічної освіти (93,5% від загальної кількості в області).

Хронологічна довідка

З 2006 року розпочато впровадження Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій, з 2008 року розпочато розробку професійних стандартів базованих на рівнях компетенції у відповідності до Національної рамки кваліфікацій, з 2012 – переопрацювання раніше розроблених ДСПТО.

На сьогодні по Україні розроблено (переопрацьовано) 298 державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій (плюс 13 - стандарти водіїв) та 8 стандартів оснований на компетенціях.

З них, Дніпропетровською областю розроблено (переопрацьовано) 19 ДСПТО:

Впроваджуються (з року):

	<u>2006 рік</u>
- Електрогазозварник	
- Токар	
	<u>2007 рік</u>
- Оператор з ветеринарного оброблення тварин	
	<u>2008 рік</u>
- Швачка	

2011 рік

- Демонстратор зачісок
- Арматурник (будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи)

2012 рік

- Прокатник гарячого металу

2013 рік

- Електромонтер з обслуговування підстанції
- Маляр з оброблення декорацій
- Контролер у виробництві чорних металів
- Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах
- Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу
- Вибуховик

2014 рік

- Вальцювальник стана холодного прокату труб,
- Монтажник експозиції та художньо-оформлювальних робіт та
- Оператор комп'ютерної верстки

2015 рік

- Стропальник
- Прохідник
- Маляр (будівельні роботи)

Не затверджено:

- Косметик.

В листопаді 2015 року подано до МОН пропозиції щодо розробки 3 ДСПТО у 2016 році:

№з/п	Код професії	Назва робітничої професії
1	8282	Обмотувальник елементів електричних машин
2	7111	Люковий (гірничі роботи)
3	8111	Машиніст екскаватора

Це професії, за якими здійснюються навчання в області, але стандарти не розроблені.

Удосконалення методики розробки ДСПТО:

Методика розробки ДСПТО I покоління передбачала:

- розробку ДСПТО по кваліфікаційних розрядах (класах, категоріях)
- розробку освітньо-кваліфікаційних характеристик без відхилень від кваліфікаційних характеристик Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників
- типові навчальні плани структуровані попередметно за видами підготовки (*загальнопрофесійна підготовка, професійно-теоретична підготовка, професійно-практична підготовка*)

- критерії кваліфікаційної атестації випускників (знає; уміє) розроблялися за 12-ти бальною шкалою оцінювання навчальних досягнень учнів, слухачів

В новій методиці:

- проведено зміну формату критеріїв кваліфікаційної атестації випускників на компетентісний (знає, розуміє; вміє):
- надано можливість корегування кваліфікаційних характеристик,
- надано можливість об'єднання початкових розрядів.

Крім того, врегульовано вимоги до освітнього, освітньо-кваліфікаційного рівнів, кваліфікації осіб

- При вступі на навчання
- Після закінчення навчання

Нові зміни в методиці сприяли усуненню суперечек між технологіями різних підприємств одного галузевого спрямування

Специфіка методики розробки ДСПТО, оснований на компетенціях:

- рівні кваліфікації відповідно до рамки кваліфікацій.
- типові навчальні плани складаються за модульним принципом відповідно до:
  - наявного рівня знань, умінь та навичок слухача, який приймається на навчання;
  - конструкція навчальних модулів орієнтується на принцип отримання компетентностей необхідних замовнику.

Порівняльна таблиця ДСПТО

Назва заходу, розділу ДСПТО	I покоління	За компетенціями	За новою методикою
Попередні заходи		Порівнюються кваліфікаційні характеристики та професійні компетенції на підставі опитування роботодавців	Порівнюються кваліфікаційні характеристики та професійні компетенції на підставі співпраці з ФРУ
Освітньо-кваліфікаційні характеристики випускника	складені на основі кваліфікаційної характеристики Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників	складені на підставі результатів опитування роботодавців та на основі міжгалузевої кваліфікаційної характеристики	складені на основі кваліфікаційної характеристики Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників з врахуванням вимог ринку праці
Складові ОКХ	- Кваліфікаційні вимоги (Повинен знати, повинен уміти) - Загальнопрофесійні вимоги - Вимоги до освітнього рівня осіб, які навчатимуться в системі професійно-технічної освіти - Сфера професійного використання випускника - Специфічні вимоги: (Вік, стать, медичні обмеження)	Плановий рівень кваліфікації та вимоги до професійних знань і умінь (Професійні компетенції, загальні компетенції) Доступ до навчання та вимоги до вступників Сфера професійного використання випускників	Вимоги до освітнього, освітньо-кваліфікаційного рівнів, кваліфікації осіб, які навчатимуться за професією (при вступі на навчання, по закінченню навчання)

Рівні кваліфікації	Розряди (класи, категорії)	Рівні кваліфікації відповідно до нової Національної рамки кваліфікацій (I рівень, II рівень, III рівень)	Розряди (класи, категорії)
Типовий навчальний план	Навчальні предмети	Базовий блок поділений на навчальні модулі	Навчальні предмети
Критерії кваліфікаційної атестації випускників	Знає: Уміє: За 12-ти бальною шкалою оцінювання навчальних досягнень учнів, слухачів	Критерії кваліфікаційної атестації випускників та вимог до результатів навчання	Знає, розуміє: Вміє: Відповідно до розряду та компетенцій необхідних випускнику

Шляхи вирішення проблемних питань, що виникають при розробці ДСПТО

На початку роботи з розробки ДСПТО методичною службою створюються робочі групи, до яких залучаються провідні педпрацівники ПТНЗ, спеціалісти відповідних кафедр вищих навчальних закладів, фахівці підприємств, соціальні партнери.

Творчі групи, що працюють над розробкою ДСПТО стикалися з тим, що:

- вимоги кваліфікаційних характеристик значно відстали від сучасних технологій виробництва (кваліфікаційні характеристики з конкретних професій морально устаріли – не відповідають сучасним технологіям виробництва)

- перелік професій налічує майже 2000 професій, тому при навчанні застосовуються інтеграції професій, що обумовлює розробку типових навчальних планів з співставленням годин суміжних професій

- відсутні професійні стандарти з конкретних професій

Необхідно:

- співставляти кваліфікаційні вимоги з спорідненими професіями;

- освітньо-кваліфікаційні характеристики доточувати сучасними технологіями;

- розробляти ДСПТО з врахуванням інтеграцій суміжних професій

На прикладі «Контролер у виробництві чорних металів»:

- сучасний контроль на виробництві здійснюється з використанням ІТ-технологій, наприклад: документація ведеться в електронному вигляді через єдину базу даних програм підприємств; контролери працюють з програмами обліку металовикористання та в умовах автоматизованого робочого місця планово-розподільчого бюро, а кваліфікаційні характеристики цього не передбачають;

Далі,

- розрядна система контролера в кваліфікаційних характеристиках передбачає 2 розряд, що не відповідає лінійці розрядів, які фактично використовуються на металургійних підприємствах (згідно тарифної сітки і атестації робочих місць на підприємствах галузі взагалі відсутні посади контролера у виробництві чорних металів 2-го і 3-го розряду).

Крім того, проблематичним було розроблення 6-й розряду стандарту. За 5-6 розрядом на виробництві працюють старші контрольні майстри, які відповідно до кваліфікаційних вимог повинні мати вищу освіту (молодший спеціаліст).

Також при розробці стандарту необхідно було врахувати технології різних підприємств. Так, деякі металургійні підприємства працюють з повним циклом виробництва, деякі спеціалізуються на сталеливарному і трубному виробництвах (частково прокатному). Все це було враховано в стандарті.

В результаті роботи творчої групи та враховуючи побажання роботодавців в стандарті контролера:

- об'єднали 2-й і 3-й розряди;
- добавили в критерії кваліфікаційної атестації випускника та в перелік кваліфікаційних робіт види робіт, які відповідають вимогам сучасних технологій контролю металопродукції, (це - користування персональним комп'ютером при отриманні інформації на виготовлену продукцію, введення даних в єдину базу підприємства та роздруковування сертифікатів якості);
- в видах робіт врахували приклади робіт з усіх підприємств, включаючи і коксохімічне виробництво;

На прикладі «Прохідник»:

- згідно з кваліфікаційними вимогами початковий кваліфікаційний рівень – 4 розряд, а кваліфікаційна характеристика є лише на 5 розряд
- професійну підготовку мають право здійснювати лише ПТНЗ III рівня атестації, лише на 4 розряд
  - професія «Прохідник» відноситься до двох галузей промисловості: добування залізних руд та добування кам'яного та бурого вугілля.

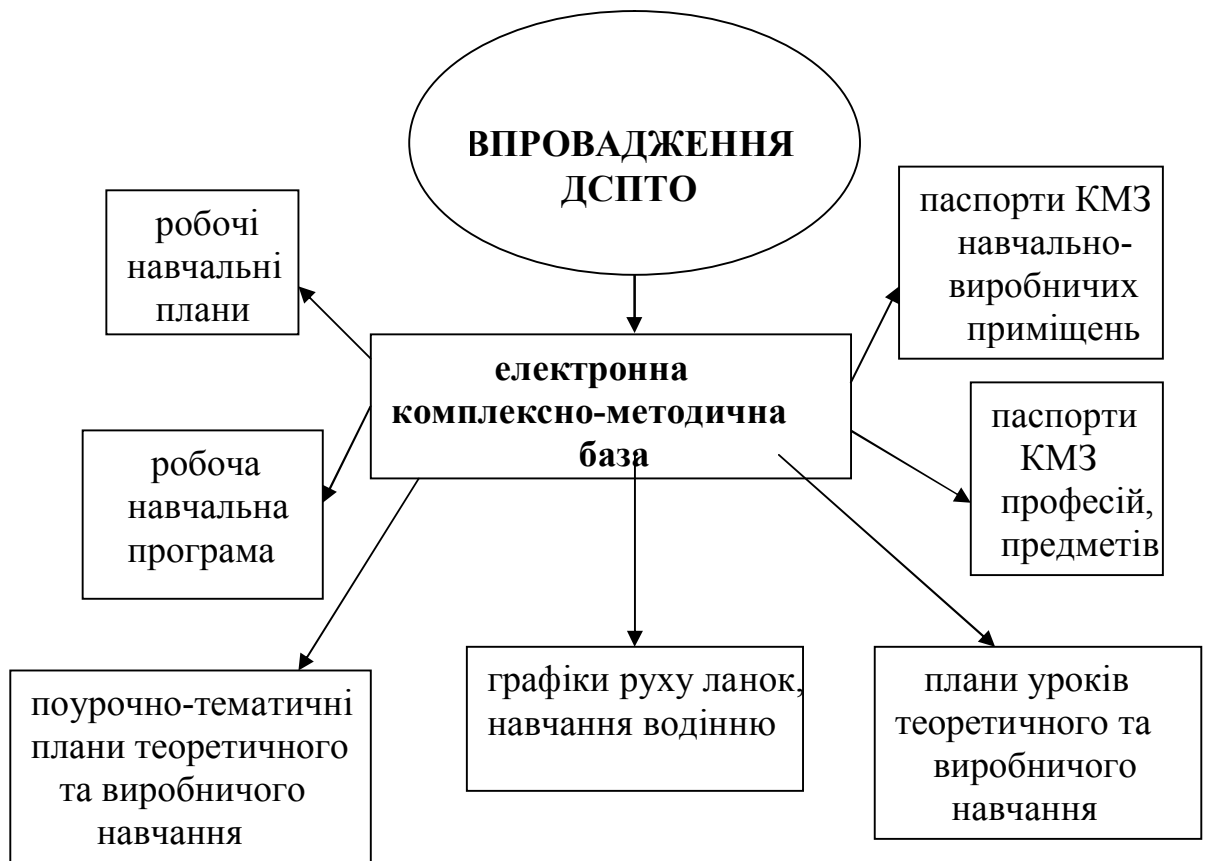
На відмінну від попереднього прикладу 4 та 5 розряди було роз'єднано, в кодї стандарта та **«Сфера професійного використання випускника»** було зазначено обидві галузі.

Проблемні питання вирішувалися з співпраці з соціальними партнерами: з спеціалістами відповідних кафедр металургійної академі (ДметАУ), Криворізького технічного університету, фахівцями таких підприємств як: ПАО «ЄВРАЗ - ДМЗ ім. Петровського», ПАТ «Інтерпайп НТЗ», ДТЕК «Павлоградвугілля», залізорудними комбінатами Кривбасу.

На завершальному етапі, для узгодження програм спеціальних предметів та практичної підготовки здійснюється консультування та погодження з ФОРДом.

Алгоритм впровадження ДСПТО в навчально-виробничий процес

Стандарт визначає загальні вимоги до змісту професійно-технічної освіти, освітнього рівня вступника та рівня професійної кваліфікації випускника, встановлює основні положення, якими керуються ПТНЗ при його впровадженні. Система впровадження ДСПТО в навчально-виробничий ґрунтується на розробці відповідно до типових робочих навчальних планів, робочих навчальних програм, пробних кваліфікаційних робіт для проведення Державної кваліфікаційної атестації (або поетапної кваліфікаційної атестації при продовженні навчання) та формуванні комплексно-методичного забезпечення професій та предметів.

В НМЦ ПТО створено електронний банк Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій, банк даних комплексно-методичного забезпечення професій, якій відповідає вимогам ДСПТО та щорічно оновлюється.

Запровадження нових стандартів:

- сприяло усуненню суперечек при впровадженні в навчальний процес технологій різних підприємств за однією професією
- оновленню відповідно до вимог нових стандартів навчально-методичного забезпечення професій
- дало змогу впроваджувати в навчальний процес нові виробничі технології.

При розробленні робочих навчальних планів співставляються вимоги попередньо розроблених ДСПТО з переопрацьованими у 2013-2015 роках. Крім того, при розробці враховуються питання приведення навчального процесу до вимог реального виробництва, вивчення нових виробничих технологій за умови внесення таких технологій до робочих навчальних програм з предметів та професійної підготовки як регіонального компоненту.

Результати роботи методичної служби з розробки та впровадження ДСПТО:

На базі НМЦ ПТО 05.09.2014 проведено круглий стіл «Професійні стандарти у сучасній практиці роботодавців, який проводився у рамках проекту «Ефективна взаємодія на ринку праці: роботодавці – громадяни – заклади освіти».

Учасниками круглого столу були представники Департаменту ПТО Міністерства освіти і науки України, департаменту освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації, Федерації металургів України, Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, організації профспілки металургів та гірників, керівники професійно-технічних навчальних закладів, працівники методичної служби ПТО області, експерти, які працюють в галузі освіти.

Результатом роботи круглого столу стало визначення необхідності поглиблення практичної співпраці роботодавців, освітян і громадських організацій з формування змісту професійної освіти і навчання, орієнтованого на підготовку висококваліфікованих робітників відповідно до потреб економіки та регіонального ринку праці, впровадження в навчальний процес інноваційних технологій виробництва.

Методичною службою:

- постійно проводяться інформаційні семінари у режимі відеозв'язку для керівників ПТНЗ щодо створення творчих груп та порядку розробки ДСПТО
- розроблено рекомендації щодо організації роботи творчих груп області;
- щомісячно проводяться консультації керівників творчих груп щодо розроблення (переопрацювання) Державних стандартів ПТО з конкретних професій;
- налагоджено співпрацю з підприємствами регіону щодо визначення трудових функцій для розроблення освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника професійно-технічного навчального закладу з кожної конкретної професії.

У зв'язку із чисельними зверненнями педпрацівників навчальних закладів, які впроваджують Державні стандарти професійно-технічної освіти з конкретних професій навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області проаналізовано 40 ДСПТО 2013-2014 років з 86, за якими здійснюють професійну підготовку ПТНЗ II-III рівнів атестації Дніпропетровської області.

Щорічно оновлюється електронний банк Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій, банк даних комплексно-методичного забезпечення професій, переопрацьовуються робочі навчальні плани та робочі навчальні програми відповідно до вимог нових ДСПТО.

**Рішення НМР НМЦ ПТО у Дніпропетровській області
(протокол № 9 від 25.12.2015р.)**

Заслухавши та обговоривши інформацію «Про розробку та впровадження ДСПТО у Дніпропетровській області», члени навчально-методичної ради визначили актуальність цього питання.

Для вирішення зазначених проблем визначили завдання **НМЦ ПТО у Дніпропетровській області**:

1. Організувати у 2016 році роботу творчих груп з питань розробки Державних стандартів професійно-технічної освіти з професій: «Обмотувальник елементів електричних машин», «Люковий (гірничі роботи)», «Машиніст екскаватора»

Виконавець: Безценна Тетяна Михайлівна,
методист НМЦ ПТО
Термін виконання: згідно з графіком МОН
2. Організувати співпрацю з соціальними партнерами, підприємствами-замовниками кадрів, ФОРДом з питань консультування та погодження Державних стандартів професійно-технічної освіти

Виконавці: Безценна Тетяна Михайлівна,
Грищук Тамара Степанівна
методисти НМЦ ПТО
Термін виконання: згідно з графіком МОН
3. Своєчасно надавати ПТНЗ I-III рівня атестації інформацію про впровадження нових ДСПТО та здійснювати системну методичну допомогу навчальним закладам щодо практичного впровадження стандартів

Виконавець: Безценна Тетяна Михайлівна,
методист НМЦ ПТО
Термін виконання: протягом року
4. Надавати методичну та практичну допомогу ПТНЗ області з розробки робочих навчальних планів на 2016-2017 навчальний рік з врахуванням вимог нових (переопрацьованих) ДСПТО

Виконавці:
Методисти НМЦ ПТО
(за профілем підготовки)
Термін виконання: травень-серпень 2016 року
5. Оновити базу НМЦ ПТО з навчально-методичного забезпечення професій у ПТНЗ області, враховуючи зміни у ДСПТО

Виконавці:
Методисти НМЦ ПТО
(за профілем підготовки)
Термін виконання: до 01.10.2016 року

Рекомендувати керівникам професійно-технічних навчальних закладів:

1. Сприяти участі педпрацівників навчальних закладів у роботі творчих груп професійного спрямування з розроблення ДСПТО
2. Своєчасно розробити робочі навчальні плани на 2016-2017 навчальний рік та робочі навчальні програми відповідно до нових ДСПТО
3. Впроваджувати в навчальний процес Державні стандарти професійно-технічної освіти з професій, за якими здійснює професійну підготовку навчальний заклад